

Evaluatie- en selectierapport

Archeologische opgraving 1e fase (noordelijk deelgebied)
Plangebied Beneden Molendijk, gemeente Oud-Beijerland

Datum:	7 februari 2010
CIS-code:	42167
Projectcode:	OBBM3
Rapporteur	Mina Jordanov
Versie	1
Goedkeuring senior-archeoloog (intern)	M. Schabbink
Goedkeuring opdrachtgever	Dhr. R. Vink Vink Ontwikkeling BV Postbus 9 2840 Moordrecht Datum: Handtekening:
Goedkeuring bevoegd gezag	Mevr. A. Nienkemper Gemeente Oud-Beijerland Postbus 2003 3260EA Oud-Beijerland Datum: Handtekening:

1 Inleiding

In opdracht van Vink Ontwikkeling BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2010 de eerste fase van een opgraving (noordelijk deelgebied) uitgevoerd in plangebied Beneden Molendijk, gemeente Oud-Beijerland. In het plangebied zijn resten aangetroffen van de oudste bebouwing (voorlopige datering: begin 17e eeuw) ter hoogte van de Kerkstraat/Nobelstraat in de historische kern van Oud-Beijerland.

Aangezien de voorgenomen werkzaamheden de archeologische resten in het plangebied zouden verstoren, was een opgraving noodzakelijk.

In deze evaluatie wordt een eerste overzicht gegeven van de resultaten van het veldonderzoek (1e fase: noordelijk deelgebied) op basis van de technische uitwerking (de kosten hiervoor zijn opgenomen in de offerte). De evaluatie heeft als doel de verdere uitwerking van de opgraving te plannen en te (her)begroten. De vondsten, monsters en sporen worden beoordeeld op hun potentie voor het beantwoorden van de in het PvE gestelde vragen.

Op basis van deze beoordeling wordt een voorstel gedaan voor het detailniveau van de verdere uitwerking, welke vondsten en monsters door specialisten worden uitgewerkt en welke vondsten eventueel definitief worden verwijderd. Op basis van dit evaluatie- en selectierapport neemt het bevoegd gezag (gemeente Oud-Beijerland) in overleg met de opdrachtgever een beslissing.

Het veldwerk is uitgevoerd van 18 augustus t/m 1 september 2010. Contactpersoon voor de opdrachtgever was dhr. R. Vink. Het bevoegd gezag werd vertegenwoordigd door mevr. A. Nienkemper (gemeente Oud-Beijerland) met als adviseur voor de gemeente mevr. M. Dütting (Hazenberg Archeologie).

2 Toelichting op evaluatie- en selectierapport (KNA versie 3.1 specificatie OS12)

De evaluatie heeft als doel de uitwerking van de opgraving te plannen en te (her)begroten. Het is daarvoor van belang dat vondsten, monsters en sporen zijn beoordeeld op hun potentie voor het beantwoorden aan de in het PvE gestelde vragen.

Op basis van deze beoordeling wordt besloten welke vondsten, grondsporen en monsters worden uitgewerkt. Ook kunnen afspraken worden gemaakt over de omgang met bijzondere of niet in het PvE of ontwerp voorziene (en daarmee doorgaans niet begrote) vondsten.

In het evaluatierapport kan een globaal antwoord op de vraagstelling opgenomen worden; niet alleen een indicatie of het mogelijk is de onderzoeksvragen te beantwoorden, maar ook alvast een eerste indruk te geven en in hoeverre dit afwijkt van de verwachting voorafgaand aan het onderzoek.

De evaluatiefase is ook het moment waarop voor het eerst nauwkeurig kan worden geschat hoeveel materiaal ter deponering zal worden aangeboden. De schatting van de hoeveelheid te deponeren materiaal dient aan het aangewezen depot te worden doorgegeven.

3 Werkzaamheden

Omvang putten

In totaal is 1 put aangelegd (figuur 1) met een totale omvang van circa 450 m². In verband met de aanwezigheid van grote verstoringen en de ligging van kabels en leidingen die niet op KLIC-kaarten stonden aangegeven, is een strook van gemiddeld 1,5 m van de geplande opgravingput (circa 500 m²) niet opgegraven.

Afwerking en behandeling van sporen en vondsten

De grondsporen zijn waar mogelijk gecoupeerd en gedocumenteerd. Enkele sporen konden niet worden gecoupeerd door de aanwezigheid van asbest in de vulling (enkele houten beerbakken aangegeven met spoornummer 25). De aangetroffen sloot (spoornummer 26) is wel gecoupeerd, maar kon niet worden afgewerkt door de aanwezigheid van asbest in de vulling. Een van de twee aangetroffen beerputten (spoornummer 63) kon niet worden gecoupeerd en afgewerkt doordat de vulling grotendeels uit minerale olie bestond.

Vondsten uit sporen zijn per spoor, en zo mogelijk per vulling/laag verzameld. Bij het registreren en beschrijven van de grondsporen en vondsten is gebruik gemaakt van het computerprogramma RAAPDBS.

Bemonstering

Ter beantwoording van de onderzoeksvragen zijn grondmonsters genomen ten behoeve van paleobotanische, archeozoologische waardering en eventueel analyse en houtdeterminatie. De monsters zijn genomen uit een beerput (spoornummer 66), enkele afvalkuilen (spoornummers 15, 20, 69), de sloot (spoor 26), ophogingslaag (spoornummers 21 en 62) en enkele vullingen van (bijna) complete keramische potten met vondstnummers 9, 43 en 59. De vulling van de tweede beerput (spoornummer 63) en de vulling van enkele houten bakken (spoornummer 25) kon niet bemonsterd worden vanwege vervuiling met olie en/of asbest. Houtmonsters zijn genomen uit een houten afvalbak/beerbak (spoornummer 25; in westprofiel, niet zichtbaar in vlak) en houten planken behorende bij de constructie van de beerput (spoornummer 66).

4 Evaluatie sporen en structuren

De opgraving heeft tot doel het verzamelen van informatie ten aanzien van de ontstaansperiode van Oud-Beijerland en het documenteren en bergen van archeologische resten (behoud ex situ van een van tevoren afgebakende deel van de vindplaats).

De aangetroffen sporen en geborgen vondsten en monsters worden geëvalueerd (op basis van de technische uitwerking) ten aanzien van hun geschiktheid voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Daarbij wordt een voorstel gedaan voor de verdere uitwerking en analyse.

4.1 Evaluatie en selectie sporen en structuren

Tijdens het onderzoek zijn in totaal 88 sporen aangetroffen. Het betreft verschillende categorieën (tabel 2). De aangelegde vlakken waren goed leesbaar. De grondsporen zijn redelijk goed bewaard gebleven. Plaatselijk zijn relatief grote recente verstoringen van de bodem aanwezig. Deze hangen samen met de aanleg van kabels- en leidingen en de (ver)bouw en sloop van de garage op de hoek van de Beneden Molendijk en de Nobelstraat.

Er zijn bebouwingsresten aangetroffen van vier panden aan de Beneden Molendijk die vermoedelijk aan het begin van de 17e eeuw zijn gebouwd. De bebouwingsresten betreffen delen van de voor-, zij- en achtergevels (oranje op figuur 1), vloeren (rood op figuur 1) en een kelder (spoornummer 58) behorende bij de vier panden zoals deze op de kadastrale minuut uit 1811-1832 zijn afgebeeld. Verder is een restant van het verharde pad aan de voorzijde van de panden aangetroffen en een aantal afvalkuilen, beerputten en een sloot op de achtererven. De sloot vormt de zuidelijke begrenzing van de percelen en is ook afgebeeld op de kadastrale minuut uit 1811-1832. Enkele houten beerpakken zijn in de slootkant ingegraven. Op het perceel ten zuiden van de sloot is een grote, maar ondiepe afvalkuil aangetroffen.

De funderingen zijn aangelegd op staal, direct op de schone wadafzettingen in het westen van de opgravingsput en op een gemiddeld 30 cm dikke ophogingslaag in het oosten van de opgravingsput. Onder deze ophogingslaag bevindt zich in het oosten van de opgravingsput op circa 0,7 m -NAP (1,2 m -Mv) de top van de schone wadafzettingen.

De funderingen zijn getrapt aangelegd (3 tot 4 versnijdingen), in bakstenen met afmetingen 18/19,5 x 8/9 x 4/4,5 cm en zijn los gestapeld. Gezien de vrij uniforme constructiewijze en baksteenafmetingen hebben we waarschijnlijk te maken met één bebouwingsfase. De voorlopige datering van de funderingsresten is 17A (de eerste helft van de 17e eeuw).

De achtererfstructuren kunnen verdeeld worden in beerputten/-bakken (5), (afval)kuilen (5), sloot (1) en enkele aardewerkconcentraties/bijna complete potten in de ophogingslaag. De kuilen waren over het algemeen erg vondstrijk (met name keramiek). De beerput die onderzocht kon worden (spoor 66) was rijk aan beer en daarmee mogelijk aan organische resten, maar verder vrij vondstarm (alleen fragmenten puin). De sloot (spoor 26) was redelijk vondstrijk (keramiek, organische resten) maar kon maar gedeeltelijk afgewerkt en bemonsterd worden door de aanwezigheid van asbest in de vulling. Het zelfde geldt voor de vier beerbakken (spoor 25; waarvan 1 alleen in het profiel is gedocumenteerd). Op basis van de voorlopige (technische) uitwerking van de vondsten kunnen de achtererfstructuren gedateerd worden vanaf de 17e eeuw.

De ophogingslagen (waar aanwezig) zijn vrij vondstarm en worden voorlopig gedateerd in de 16e-17e eeuw.

Nader specialistisch onderzoek naar de vondsten kan deze dateringen verscherpen.

Aard spoor	Aantal
Muur/fundering/muurinsteek/uitbraak	24
Aardewerkconcentratie	1
Beerput/vulling	4
Recente versterking	23
Sloot	1
Kuil	7
Vloer	8
Kelder	1
Houten plank	2
Houten paal	10
Natuurlijke laag	6
Ophogingslaag	11
Weg	1
Vervallen	2

Tabel 2. Overzicht soort en hoeveelheid sporen.

4.2 Evaluatie en selectie vondsten en monsters

4.2.1 Beoordeling vondsten en monsters

Alle vondsten en monsters zijn – conform het PvE - beoordeeld t.a.v. hun geschiktheid voor verdere analyse.

In totaal zijn 1690 vondsten aangetroffen bestaande uit 8 verschillende materiaalcategorieën. De vondsten zijn afkomstig uit zowel open als gesloten context.

Vondstcategorie	Aantal
Keramiek	1535
Leer	1
Metaal	14
Bot/gewei	85
Glas	42
Schelp	2
Onbekend	2
Houten plank/paal	10

Tabel 3. Overzicht vondstcategorieën en hoeveelheid vondsten.

4.2.2 Overdracht vondsten en monsters

Onderstaande vondsten en monsters worden zijn na goedkeuring door opdrachtgever en bevoegd gezag overgedragen voor externe waardering (monsters) en een quickscan ten behoeve van de datering (aardewerk).

Vondstnummer	Aard	Voorgestelde analyse/waardering	Overdragen aan
KERAMIEK 1 en 9 7 en 15 59 12 en 84 64 46, 47 en 94	Keramiek uit spoor 3 (aspotje met vulling) Keramiek uit spoor 15 (kuil) Keramiek uit spoor 67 (kuil) Keramiek uit spoor 20 (kuil) Keramiek uit spoor 52 (kuil) Keramiek uit vulling beerput (spoor 49/63)	Aardewerksspecialist (plakken, determinatie Deventersysteem, rapportage, catalogus)	S. Ostkamp

60 68 en 75 74 en 89 87	Keramiek uit beerput (spoor 65/66) Keramiek uit kuil (spoor 69) Keramiek uit sloot (spoor 26) Keramiek uit kuil (spoor 76)		
13, 16, 17, 18, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 61, 62, 65, 81	Keramiek uit de ophogingslaag vak 1 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 5 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag achtererf perceel 139 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 9 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 10 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 12 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag tussen beerput S65 en rioolputje S61 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 13 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 14 (spoor 21)		
Totaal aantal keramiek: 1268			
GLAS 6 13, 17, 30, 91 46, 53, 54, 59, 61, 62, 84, 87	Glas uit spoor 14 (vloerniveau perceel 139) Glas uit ophogingslaag (spoor 21, vak 1), Glas uit ophogingslaag (spoor 21, vak 5), Glas uit spoor 36 (vloerniveau perceel 140) Glas uit spoor 49 (vulling beerput) Glas uit spoor 58 (vulling kelder perceel 141) Glas uit spoor 67 (kuil tegen achtergevel perceel 140 aan) Glas uit ophogingslaag (spoor 21, vak 12), Glas uit de ophogingslaag tussen beerput S65 en rioolputje S61 (spoor 21) Glas uit spoor 20 (kuil) Glas uit spoor 76 (kuil)	Glasspecialist (quickscan)	S. Ostkamp
Totaal aantal glas: 40			

MACROBOTANIE (monsters)		Waardering, evt. analyse, rapportage	BIAX
M1	Uit spoor 15 (kuil perceel 138)		
M2	Uit spoor 21 (ophogingslaag perceel 139)		
M3	Uit spoor 62 (ophogingslaag perceel 141)		
M4	Uit spoor 69 (kuil, perceel 141; vulling 1)		
M6	Uit spoor 26 (sloot, perceel 139)		
M7	Uit spoor 20 (kuil, perceel 139)		
M8	Uit spoor 66 (beerput, vulling 1)		
M9	Uit spoor 66 (beerput, vulling 2)		
M12	Uit spoor 66 (beerput, vulling 3)		
M14, 15 en 16 (3 kleine monsters met het volume van 1 grote).	Vulling pot vondstnummer 59 (perceel 141) en vulling (as)pot vondstnummer 9 (perceel 138)		

De resultaten van de quickscan en de waardering van de monsters worden hieronder kort beschreven:

Quickscan aardewerk (S. Ostkamp)

Het oudste materiaal lijkt te stammen uit de periode 16e -17e eeuw. Het gaat hier om materiaal uit de sporen 3 (aspot perceel 138), 14 (vloer perceel 139), 15 (afvalkuil perceel 138), 26 (vulling sloot), 58 (kelder perceel 141), 67 (kleine afvalkuil perceel 141), 69 (grote afvalkuil perceel 141) en 76 (grote afvalkuil perceel 148). Daarvan stammen de volgende met zekerheid van vóór 1600: 21, 67 en 69. Conform PvE worden de vondsten die op basis van de quickscan vóór 1700 gedateerd worden nader geanalyseerd. De analyse wordt toegespitst op de beantwoording van de onderzoeksvragen. Het gaat om de volgende vondstnummers: 1, 7, 9, 12, 13, 15,18, 21, 43, 44, 45, 50, 51, 52, 60, 61, 62, 68, 74, 75, 81, 84, 87 en 89. Totaal aantal: 1080 stuks.

Inventarisatie en waardering macrobotanische monsters (K. Hänninen, BIAX)

Er zijn 12 monsters geïventariseerd. Daarvan zijn 5 monsters geschikt voor nadere analyse en 3 monsters mogelijk geschikt voor nadere analyse. De monsters uit de sporen 20 (M7, kuil perceel 139), 26 (M6, sloot), 66 vulling 1 (M8, beerput) , 66 vulling 2 (M9, beerput) en 69 (M4, kuil, perceel 141) worden verder geanalyseerd.

Een analyse van de monsters uit de sporen 15 (kuil perceel 138), 21 (ophogingslaag) en 66 (beerput, vulling 3) zal erg zinvol zijn in het kader van de beantwoording van de onderzoeksvragen, maar gezien het feit dat de rijkdom en/of kwaliteit hiervan niet optimaal zijn, wordt voorgesteld om deze niet te laten analyseren ook met het oog op de hoge kosten van de analyse. De overige monsters hebben een beperkte rijkdom en/of kwaliteit en worden daarom verwijderd (M3, M4, M14 en M15).

Op basis van deze voorlopige resultaten wordt hieronder de definitieve specialistische uitwerking begroot:

Vondstnummer	Aard	Voorgestelde analyse/waardering	Overdragen aan
KERAMIEK 1 en 9	Keramiek uit spoor 3 (aspotje)	Aardewerkspecialist (plakken,	S. Ostkamp

7 en 15 59 12 en 84 60 68 en 75 74 en 89 87 13, 18, 43, 44, 45, 50, 51, 52, 61, 62, 81 Totaal aantal keramiek: 1080	met vulling) Keramiek uit spoor 15 (kuil) Keramiek uit spoor 67 (kuil) Keramiek uit spoor 20 (kuil) Keramiek uit beerput (spoor 65/66) Keramiek uit kuil (spoor 69) Keramiek uit sloot (spoor 26) Keramiek uit kuil (spoor 76) Keramiek uit de ophogingslaag vak 1 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 5 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag achtererf perceel 139 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 9 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 10 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 12 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag tussen beerput S65 en rioolputje S61 (spoor 21) Keramiek uit de ophogingslaag vak 14 (spoor 21)	determinatie Deventersysteem, rapportage, catalogus)	
HOUT 76 85 93 Totaal aantal hout: 10	2 Houten plankjes uit vulling kuil (spoor 69) 6 Houten planken en palen uit spoor 25 (houten bak) 2 houten planken uit beerput (houten ring onder bakstenen rand)	Houtsoortdeterminatie / bijzonderheden, rapportage	BIAX
METAAL 10 16 46, 47 53 64 75 84 89 Totaal aantal metaal: 11	Metaal uit spoor 2 (vloerniveau perceel 138) Metaal uit spoor 21 (ophogingslaag, vak 5) Metaal uit spoor 49 (vulling beerput) Metaal uit spoor 58 (vulling kelder perceel 141) Metaal uit spoor 52 (kuil) Metaal uit spoor 69 (kuil) Metaal uit spoor 20 (kuil) Metaal uit spoor 26 (sloot)	Quickscan metaal, conservering	Archeoplan

BOT 10 13 16 43 49 51 53, 54 59 62 63 68, 75 84 87 90 91 Totaal aantal: 78+ Verder aangevuld met bot uit de macrobotanische monsters (onbekend aantal)	Bot uit spoor 2 (vloerniveau perceel 138) Bot uit spoor 21 (ophogingslaag, vak 1) Bot uit spoor 21 (ophogingslaag, vak 5) Bot uit spoor 21 (ophogingslaag, achtererf perceel 139) Bot uit spoor 21 (ophogingslaag, vak 9) Bot uit spoor 21 (ophogingslaag vak 9) Bot uit spoor 58 (vulling kelder) Bot uit spoor 67 (kuil) Bot uit spoor 21 (ophogingslaag tussen beerput S65 en rioolputje S61) Gewei (mesheft) uit spoor 62 (ophogingslaag onder funderingen perceel 141) Bot uit spoor 69 (kuil) Bot uit spoor 20 (kuil) Bot uit spoor 76 (kuil) Bot uit spoor 42 (ophogingslaag onder vloer perceel 140) Bot uit spoor 36 (vloerniveau perceel 140)	Determinatie, analyse, rapportage	Archeoplan Eco
LEER 88 Totaal aantal leer: 1	Fragment leren schoen uit spoor 20 (kuil).	Analyse, conservering (niet vriesdrogen!!!)	Restaura
MACROBOTANIE (monsters) M4 M6 M7 M8 M9	Uit spoor 69 (kuil, perceel 141) Uit spoor 26 (sloot, perceel 139) Uit spoor 20 (kuil, perceel 139) Uit spoor 66 (beerput, vulling 1) Uit spoor 66 (beerput, vulling 2)	Analyse en rapportage	BIAX

4.2.3 Uit-geselecteerde vondsten en monsters

Onderstaande vondsten en/of monsters zullen na documentatie worden verwijderd en niet gedeponerd.

Vondstnummer	Materiaal	Argumentatie
66	Glas	Glas uit spoor 68 (recente verstoring)
57	Glas	Splinter >0,1 gram
55	Metaal	Metaal uit recente context (spoor 47)
66	Metaal	Metaal uit recente context (spoor 68)
66	Bot	Bot uit recente context (spoor 68)
M3		Lage kwaliteit/beperkte rijkdom (na waardering)
M4		Lage kwaliteit/beperkte rijkdom (na waardering)
M14		Lage kwaliteit/beperkte rijkdom (na waardering)
M15		Lage kwaliteit/beperkte rijkdom (na waardering)
M5		Onbetrouwbaar (deels verstoring)
	Uit spoor 69 (kuil, perceel 141; vulling 0)	
M10	Monster algemeen beerput spoor 66, vulling 0	Gezeefd, vondsten verzameld (residu wordt niet gedeponerd)
M11	Monster algemeen beerput spoor 66, vulling 2	Gezeefd, vondsten verzameld (residu wordt niet gedeponerd)
M13	Vulling pot vondstnummer 43 (perceel 139)	Onbetrouwbaar (deels verstoring)

4.2.4 Overige vondsten

Alle vondsten en/of monsters, ook degene die niet door specialisten worden uitgewerkt, worden geleverd aan het depot van de provincie Zuid-Holland. Het betreft in totaal 1690 vondsten. De monsterresiduen zullen niet worden gedeponerd. Uit de monsterresiduen afkomstige vondsten zullen samengevoegd worden met andere vondsten uit het betreffende spoor.

5 Mogelijkheden voor uitwerking met betrekking tot de onderzoeksvragen

- Wat is de aard, locatie, datering, diepte (t.o.v. Mv) en/of hoogteligging (t.o.v. NAP) van de aangetroffen archeologische resten?

Deze vraag kan grotendeels beantwoord worden op basis van de resultaten van de technische uitwerking (zie 4.1 Evaluatie sporen en structuren). Voor de locatie zie figuur 1. Aan het bepalen van de 'aard' en 'datering' van de resten zal specialistisch onderzoek naar keramiek, glas, bot en botanische macroresten bijdragen. De quickscan uitgevoerd naar het aardewerk uit gesloten contexten en een ophogingslaag heeft uitgewezen dat de oudste sporen uit de 16e eeuw stammen. De ophogingslaag zou op basis van de quickscan in de 4e kwart van de 16e eeuw zijn opgebracht.

- Wat zijn de aanwijzingen in de aan te treffen vondstcomplexen voor de voedselvoorziening en de materiële cultuur van de bewoners en in hoeverre weerspiegelt zich hierin hun sociaal-economische achtergrond?

Deze vraag kan beantwoord worden door de vondsten en monsters uit gesloten contexten per perceel te analyseren en te vergelijken. Informatie over aard en afkomst van de mobilia (keramiek, glas, metaal), botresten en macroresten, verkregen op basis van het specialistisch onderzoek kan bijdragen aan de beeldvorming over de sociaal-economische achtergrond van de bewoners. De voorlopige resultaten wijzen in de richting van redelijk welvaren maar niet uitzonderlijk welgestelde bewoners van de 4 percelen. De eventuele aanwezigheid van import of luxe aardewerk of consumptiegewassen of eventuele voorwerpen die aan een bepaald ambacht te relateren zijn, kan het beeld verfijnen of zelfs veranderen. Volgens de oorspronkelijke aanwijzende tafel (OAT) van de kadastrale minuut uit 1811-1832 betreft het percelen behorende aan een arbeider (perceel 139), een koopman (perceel 140) en een bouwman (perceel 141). Over de eigenaar van perceel 138 geeft de OAT geen informatie. Wel is bekend dat op de hoek van de Nobelstraat en de Beneden Molendijk een smidse heeft gestaan. Over de sociaal-economische achtergrond van de oudste bewoners (begin 17e eeuw) is geen informatie in de schriftelijke bronnen. Specialistisch onderzoek kan mogelijk uitsluitel geven over de achtergrond van de oudste historische bewoners van de percelen.

- Wat kan op basis van de aangetroffen bouwkundige resten gezegd worden over de toegepaste bouwtechnieken?

De toegepaste bouwtechnieken zijn vrij uniform. Alle aangetroffen funderingen zijn aangelegd op staal direct op de schone wadafzettingen dan wel op een ophogingslaag, waarschijnlijk opgebracht bij het ingebruikname van het gebied als woongebied na 1557 (aanleg polder Oud-Beijerland). Specialistisch onderzoek naar de vondsten uit deze ophogingslaag zou de datering daarvan kunnen verfijnen en mogelijk informatie verschaffen over de omstandigheden waaronder het gebied is opgehoogd. De funderingen behoren duidelijk aan de 4 panden zoals afgebeeld op de kadastrale minuut. De voorlopige conclusie is dan ook dat de inrichting zoals zichtbaar op de kadastrale minuut uit 1811-1832 de eerste/oudste inrichting van het gebied betreft en dat er sprake is van continuïteit in inrichting en gebruik tot in de moderne tijd.

De funderingen van de zij- en achtergevels zijn getrapt aangelegd en tellen 3 tot 4 versnijdingen. De breedte van de vlijlaag is gemiddeld 65 cm. De funderingen zijn niet gemetseld maar losgestapeld in rode bakstenen met afmetingen 18/19,5 x 8/9 x 4/4,5 cm.

- Wat kan gezegd worden over het gebruik van de verschillende aangetroffen gebouwen/percelen voor een bepaald ambacht of activiteit?

Op basis van de technische uitwerking is hier nog geen duidelijk beeld van verkregen. Dit is bij uitstek een vraagstelling voor specialistisch onderzoek naar vondsten en monsters per perceel.

- Wat kan gezegd worden over de positie van het plangebied binnen de ruimtelijke ontwikkeling van Oud-Beijerland?

De voorlopige resultaten (technische uitwerking) bevestigen het beeld dat het plangebied aan het begin van de 17e eeuw als woonlocatie in gebruik is genomen. Bekend is dat de oudste historische bebouwing van Oud-Beijerland aan de Molendijk/Oostdijk ontstond in de tweede helft van de 16e eeuw, vlak na de aandijking van de zeekeigronden in 1557. Vervolgens werd als eerste de dubbele Voorstraat aangelegd en bebouwd, haaks op de oudste dijk. De bebouwing aan de Kerkstraat en de Nobelstraat is bij de eerstvolgende dorpsuitbreidingen aangelegd. Uit archiefstukken is bekend dat aan het begin van de 17e eeuw de Nobelstraat en de Kerkstraat reeds aangelegd waren, parallel aan de Voorstraat. Terwijl de notabelen en andere gegoede burgers zich aan de Voorstraat vestigden, kwamen aan de achterstaten (Kerkstraat en Nobelstraat) de woningen van ambachtslieden, landarbeiders en dergelijke. Het op basis van de technische uitwerking verkregen beeld van de verzameling vondsten alsmede de op basis van de aangetroffen funderingen te reconstrueren omvang en aard van de huizen aan de Beneden Molendijk bevestigt een niet al te welvarende achtergrond van de bewoners. Met name het ontbreken van glas en op het eerste gezicht ontbreken van luxe aardewerk (zoals porselein of Italiaanse/Portugese importmajolica en -faience) wijzen in deze richting. Interessant blijft de vraag welke rol de locatie had in de bloeiperiode van Oud-Beijerland als welvend handelsstadje in de eerste helft van de 17e eeuw. Na circa 1650 zou een verschuiving zichtbaar zijn van een nadruk op handel naar een meer agrarische bestaanswijze (Ras, 2003). De vraag waarop specialistisch onderzoek een antwoord zou kunnen geven blijft of deze ontwikkeling weerspiegeld wordt in de aangetroffen vondsten van onderhavig onderzoek en met name over de functie van het plangebied in de welvarende handelsperiode van het dorp (mogelijk opslag agrarische handelsproducten zoals vlas en graan) in de eerste helft van de 17e eeuw. Daarvoor zouden de gesloten vondstcomplexen idealiter eerst nauwkeurig gedateerd moeten worden (op basis van de vondsten uit de vullingen) en vervolgens vergeleken moeten worden, waarbij met name gelet wordt op verschillen in de vondstcategorieën uit sporen uit de 1e helft van de 17e eeuw en die uit de 2e helft van de 17e eeuw en later.

- Wat kan op basis van het onderzoek gezegd worden over de rol van Oud-Beijerland in de regio?.

Op basis van de voorlopige resultaten is er weinig bewijs voor de belangrijke handelspositie of een belang van andere aard van Oud-Beijerland op regionaal, nationaal en mogelijk internationaal niveau aan het begin van de 17e eeuw. Specialistisch onderzoek kan hier meer licht op werpen. Het antwoord op deze vraag kan gezocht worden in het eventuele aantreffen van importproducten of toevallige zeer specifieke voorwerpen (munten, voorwerpen/werktuigen met een specifieke functie). Opvallende concentraties in vondsten, macrobotanische of archeozoologische resten zouden in de richting van opslag/handel (regionaal, landelijk of internationaal) kunnen wijzen. Tijdens de technische uitwerking zijn zulke opvallende concentraties nog niet waargenomen, maar het specialistische onderzoek kan mogelijk tot andere conclusies leiden.

Samenvattend:

Onderzoek naar keramiek, glas, metaal en leer moet het volgende vraag helpen beantwoorden:

- Vraag 1: Wat is de aard ...en datering van de aangetroffen resten?
- Vraag 2: In hoeverre weerspiegelt de sociaal economische achtergrond van de bewoners zich in hun materiële

cultuur?

- Vraag 3 Wat kan gezegd worden over het gebruik van de verschillende aangetroffen gebouwen/percelen voor een bepaald ambacht of activiteit?
- Vraag 5 Wat kan gezegd worden over de positie van het plangebied binnen de ruimtelijke ontwikkeling van Oud-Beijerland?
- Vraag 6 Wat kan op basis van het onderzoek gezegd worden over de rol van Oud-Beijerland in de regio?

Onderzoek naar bot moet de volgende vragen helpen beantwoorden:

- Vraag 2. Wat zijn de aanwijzingen in de aan te treffen vondstcomplexen voor de voedselvoorziening van de bewoners en in hoeverre weerspiegelt zich hierin hun sociaal-economische achtergrond?
- Vraag 3 Wat kan gezegd worden over het gebruik van de verschillende aangetroffen gebouwen/percelen voor een bepaald ambacht of activiteit?
- Vraag 5 Wat kan gezegd worden over de positie van het plangebied binnen de ruimtelijke ontwikkeling van Oud-Beijerland?
- Vraag 6 Wat kan op basis van het onderzoek gezegd worden over de rol van Oud-Beijerland in de regio?

Waardering/analyse macrobotanische monsters:

De waardering is nodig om de conserveringstoestand en rijkdom en daarmee de geschiktheid voor analyse van de monsters te bepalen. Analyse van een selectie aan macrobotanische monsters is nodig om de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Vraag 1 Wat is de aard..... van de aangetroffen archeologische resten?
- Vraag 2 In hoeverre weerspiegelt de sociaal economische achtergrond van de bewoners zich in hun materiële cultuur?
- Vraag 3 Wat kan gezegd worden over het gebruik van de verschillende aangetroffen gebouwen/percelen voor een bepaald ambacht of activiteit?
- Vraag 5 Wat kan gezegd worden over de positie van het plangebied binnen de ruimtelijke ontwikkeling van Oud-Beijerland?
- Vraag 6 Wat kan op basis van het onderzoek gezegd worden over de rol van Oud-Beijerland in de regio?

6 Bijstelling uitwerkingsplan en bijgestelde kostenraming

-Is op basis van de evaluatie een bijstelling van het uitwerkingsplan vereist? **nee**

-Is er sprake van meerwerk? **ja**

Bijkomende kosten:

Meer-/minderwerk (tarieven 2010):

Veldwerk fase 1 (put 1):

Meerwerk ivm verwijdering bestrating op 18-10-2010: € 638,-

Meerwerk ivm aantreffen olie- en asbestvervuiling op 20-10-2010: € 450,-

Totaal (zie ook e-mail dd. 26-08-2010) € **1.088,-** excl. BTW

Technische uitwerking:

In onze offerte dd. 02-03-2010 gaan we uit van de basisuitwerking van 500 vondsten. Onder 'Beheersaspecten' op pagina 8 van deze offerte staat vermeld dat de verrekenprijs per extra te onderzoeken 10 vondsten € 32,- bedraagt. Tijdens het onderzoek zijn 1690 vondsten verzameld. Dwz dat er een bedrag van € 3.808,- extra in rekening moet worden gebracht voor de technische uitwerking ($1690-500 = 1190$; $1190:10 = 119$; $119 \times 32 = 3808$)

werkzaamheden	begroot fase 1 + 2	besteed fase 1	meerwerk	over
	17704 (alleen fase 1)	18792	1.088	
veldwerk				
dataverwerking tbv evaluatie	4.312	2.917		1.395
digitaliseren tbv evaluatie	976	340		636
vondstverwerking en -determinatie (500 stuks)	2.088	4.111	2.023	
kaartvervaardiging tbv evaluatie	1.152	576		576
rapportage tbv evaluatie	1.248	832		416
overleg en organisatie	1.248	1.475	227	

Totaal meerwerk na fase 1: € 3.338,-

Specialistisch onderzoek (prijzen excl. BTW)

Op basis van de evaluatie worden de kosten voor de specialistische uitwerking vastgesteld. Hiervoor zijn in de offerte richtprijzen opgenomen. Hieronder zijn de daadwerkelijke prijzen opgenomen op basis van de aangevraagde offertes bij de betreffende specialisten:

Quickscan aardewerk en glas tbv datering (1.308 stuks): € 862,- excl. BTW **(reeds uitgevoerd)**

Analyseren keramiek ouder dan de 18e eeuw (1080) stuks (Deventer systeem), incl. rapportage en catalogus : € 3.960,- excl. BTW

Determineren en rapporteren 78+ stuks bot: € 499,-

Quickscan 11 stuks metaal incl. rapportage: € 101,-

Conservering metaal: max. € 187,-

Determinatie hout (10 stuks): € 356,-

Rapportage hout: € 200,-

Zeven en inventariseren van 10 macrobotanische monsters (incl. rapportage): € 1.798,- **(reeds uitgevoerd).**

Analyse en rapportage 5 macrobotanische monsters: max. € 7.669,-

Analyse, rapportage en conservering leer (1 stuks): € 75,-

Optioneel: analyse 5 pollenmonsters: € 2.008,-*

Totaal specialistisch onderzoek 1e fase: maximaal € 13.047,- exclusief BTW (exclusief reeds uitgevoerde quickscan aardewerk en waardering macromonsters, exclusief optionele post pollenanalyse 5 monsters) .

** Op verzoek van BIAX hebben we een optionele post opgenomen voor analyse van 5 pollenmonsters. Pollenonderzoek is een belangrijke aanvulling op macrorestenonderzoek, omdat veel planten gebruikt zijn vóórdát zaadvorming plaats heeft kunnen vinden. Alleen de macroresten onderzoeken, leidt tot een puur arbitraire beperking van het spectrum van de planten die gebruikt zijn in Oud-Beijerland. Aangezien de kosten iets lager uitvallen dan de oorspronkelijke begroting van het specialistisch onderzoek willen we uw toestemming vragen voor het uitvoeren van dit pollenonderzoek. Uiteraard gebeurt dit alleen met uw expliciete toestemming en schriftelijke gunning.*

Besluit/aanbevelingen

Specialistisch onderzoek naar keramiek, glas en metaal is onmisbaar voor het goed dateren van de sporen en daarmee als basis voor analyse van monsters en vergelijkend onderzoek (ruimtelijk tussen verschillende percelen en temporaal - veranderingen in de tijd). Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden moet een vergelijking gemaakt worden tussen de 4 verschillende percelen aan de ene hand en tussen de periode vóór 1650 en tussen 1650 en 1700 aan de andere.

Om de verschillen in economie, gebruik en sociale context in tijd en ruimte te kunnen vaststellen en ontwikkelingen te kunnen onderscheiden is ook een analyse naar macrobotanische- en botresten noodzakelijk. Specialistische analyse is nodig om de aard van sommige sporen te kunnen bepalen (bijv. kuilen), om iets over het gebruik van de verschillende percelen te kunnen zeggen (bijzondere concentraties bepaalde soorten), over sociaal-economische achtergrond (consumptie luxe /import soorten) over positie locatie binnen ruimtelijke ontwikkeling Oud-Beijerland (verhoogde concentraties handelswaar: vlas, graan) en positie Oud-Beijerland regionaal en (inter)-nationaal.

De onderzoeksvragen kunnen niet naar tevredenheid beantwoord worden zonder de hierboven genoemde specialistische onderzoeken.